

Julkinen sektori / Sari Jokikallas

14.2.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta hallituksen esityksestä HE 225/2021 vp ja asiantuntijakuuleminen 15.2.2022

Asia **HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE TYÖ- JA ELINKEINOHALLINNON ASIAKASTIETOJEN KÄSITTELYÄ JA PALVELUALUSTAA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

Valtioneuvosto antoi 25.11.2021 eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen (HE 225/2021 vp) työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaiksi lainsäädännöksi.

Ammattiliitto Pro ry esittää hallituksen esityksestä asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset esitykset

Esityksen tarkoitus on toteuttaa vuodesta 2016 saakka valmisteilla olleiden uusien digitaalisten työ- ja elinkeinohallinnon viranomaispalvelujen (TE-digi-hanke) käyttöönoton edellyttämät lainsäädännön muutokset. Nykyisen asiakastieto- ja asiointijärjestelmän arvioidaan tulevan teknisen käyttöikänsä päähän vuosien 2023–2024 aikana. Työmarkkinatori-palvelualusta on määrä ottaa käyttöön toukokuussa 2022, asiakastietojärjestelmäkokonaisuus syksyn 2022 aikana ja muut toiminnallisuudet 2023 loppuun mennessä. Käyttöönoton mahdollistamiseksi lakien on määrä tulla voimaan 2.5.2022 lukien.

Asiakastietojärjestelmäpohjaisesta sääntelystä luopuminen on perusteltua. Myös KEHA-keskuksen tehtävien täsmentäminen ja yhteisrekisterinpitäjien (KEHA-keskus, TE-toimistot, työllisyyden edistämisen kokeilukunnat ja Kansaneläkelaitos) uudelleen määrittely on vastuiden selkiyttämiseksi sekä asiakkaiden oikeusturvan vuoksi välttämätöntä. Prolia ei ole keskeisten ehdotusten sisältöön huomautettavaa.

Vaikutukset

Pro keskittyy lausunnossaan työ- ja elinkeinopalvelujen digitalisaatiohankkeen kustannusten tarkasteluun ja ennen muuta käyttöönottovaiheen vaikutuksiin palvelutoiminnassa ja henkilöstön työnkuormituksessa.

TE-digi-hankkeen kustannukset ovat vuosina 2016–2021 olleet 50,9 miljoonaa euroa. Kustannuksiin ovat vaikuttaneet edellisten hallituskausien rauenneet hankkeet. Vuosina 2022–2025 kustannukset olisivat 47,8 miljoonaa euroa. Kokonaiskustannusten ennakoidaan nousevan 98,7 miljoonaan euroon. Lähivuosina ylläpitokustannukset olisivat 5–7 miljoonaa euroa vuodessa. Takaisinmaksuajaksi arvioidaan 5–33 vuotta. Työnvälityksen tehostumisen myönteisten vaikutusten ennakoidaan julkiseen talouteen olevan vuositasolla 3–21

Julkinen sektori / Sari Jokikallas

14.2.2022

miljoonaa euroa ja kansantalouteen 9–56 miljoonaa euroa. Suuri vaihteluväli kertoo siitä, miten vaikeaa myönteisten vaikutusten määrällinen arviointi on ja sinällään välttämättömien investointien hyöty vaikeasti osoitettavissa puhtaasti talouden tunnuslukuina.

TE-digi-hankkeen talousarvioissa ja talousarvioesityksissä kattamattomat kustannukset vuosina 2023–2025 ovat yhteensä 29 miljoonaa euroa. Ne kerrotaan rahoitettavan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan sisäisin siirtein. **Pro muistuttaa, ettei kustannusten kattaminen hallinnonalan sisältä saa vaarantaa muita toimintoja.**

Pro korostaa suurten rakenteellisten uudistusten vaatiman parlamentaarisen valmistelun tärkeyttä, jolla voidaan osaltaan ehkäistä uudistusten kariutumista ja ylimääräisten kustannusten syntymistä. Valtionhallinnon tietojärjestelmähankkeissa ei ole tavatonta, että kehittämisvaiheen ja tuotantokäytön välisen aikajänteen pituus on aiheuttanut tarpeiden muuttumisen ja kustannusten hallitsemattoman kasvun. Hallituksen esityksessä ei kerrota sisältyykö tietojärjestelmäkokonaisuuden tekniseen valmisteiluun edelleen riskejä, jotka toteutuessaan saattaisivat aiheuttaa suunnitellussa käyttöönottoaikataulussa viivästymistä ja samalla kustannusten kasvamisen arvioidusta.

Työllisyyden kuntakokeilut ovat olleet käynnissä noin vuoden. Vaikka TE-palveluihin on kohdennettu lisäresurssia, on henkilöstö kaiken aikaa viestinyt, että keskittymistä asiakastyöhön vaikeuttavat työväliseisiin liittyvät hyvin arkipäiväiset työaikaa nielevät ongelmat ja puutteet (tiedonhallinnassa ja tiedon käytössä tarvittava ohjeistus-/koulutus-/perehtymismateriaali on tarkoitukseen soveltumattomalla alustalla (Teams), monta henkilökohtaista sähköpostiosoitetta, tulostusongelmat, ristiriidat kuntien ja TE-toimistojen tietojärjestelmien käytössä jne.) Työ- ja johtamiskulttuurien erilaisuus, henkilöstön sivuuttaminen palvelujen kehittämisessä, rekrytointiongelmat ja jatkuva perehdyttäminen ovat lisänneet kuormitusta ja aiheuttaneet kokemuksen työnhallinnan menettämisestä. Tietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöönotto tapahtuisi samanaikaisesti uuteen työvoimapalvelujen malliin siirtymisen kanssa. Nykyisen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöä jatkettaisiin rinnalla ainakin vuoteen 2023 asti. Päällekkäiset toiminnalliset uudistukset ovat uusi lisäponnistus. **Pro on erittäin huolestunut henkilöstön jaksamisesta ja kuormituksen edelleen lisääntymisestä tietojärjestelmäpalvelujen siirtymävaiheen aikana. Uuden tietojärjestelmäkokonaisuuden työtä sujuvoittava vaikutus realisoituu pidemmällä aikavälillä. Hallituksen esityksessä ei ole riittäväällä tarkkuudella käsitelty järjestelmäkokonaisuuden käyttöönoton vaatiman perehdyttämisen, opastuksen ja muun neuvonnan tarvitsemia resursseja. Vastuu perehdytyskokonaisuuden suunnittelusta ja käyttäjien perehdyttämisestä on KEHA-keskuskella. Pro toteaa, että käyttäjien tukemiseen on varattava koko siirtymäajaksi riittävät resurssit.**

Myönteistä on pyrkimys etsiä konkreettisia ratkaisuja kohtaanto-ongelmaan sekä anonyymin työnhakuprofiilin sisältyminen järjestelmäkokonaisuuteen. Henkilöstö on tuonut esille myös huolensa työmarkkinoiden kuntakokeilun aikana lisääntyneestä pirstaloitumisesta, jonka ehkäisemiseksi on myös palvelualustan käyttöönotossa tehtävä kaikki mahdollinen. **Pro korostaa, että työnantajille/yrityksille avoimen ja maksuttoman Työmarkkinatori-palvelualustan markkinointiin ja uusien toiminallisuuksien käytön opastukseen henkilöasiakkaille on panostettava. Muutoin julkisen työväliytyksen markkinaosuutta on mahdoton säilyttää tai kasvattaa sosiaalisen media välineiden nopeasti kehittyessä, eikä uudesta tietojärjestelmäpalvelukokonaisuudesta saada irti odotettuja hyötyjä.**

Julkinen sektori / Sari Jokikallas

14.2.2022

Verkkopalveluna ilmoitettujen työpaikkailmoitusten valvontatehtävä on siirtymässä KEHA-keskukselle. **Lisääntyvien valvontatehtävien resurssoinnista KEHA-keskukselle on huolehdittava.**

Muut huomiot

Kokeilukuntien määrittely rekisterinpitäjäksi ei muuttaisi velvoitetta käyttää valtion asiakastietojärjestelmää. Kunnat eivät saisi käsitellä työnhakijan henkilötietoja muihin tarkoituksiin ilman laissa säädettyä tehtävää ja tiedonsaantioikeutta.

Esitys ei sisällä ehdotuksia sellaisista henkilötietojen käsittelyä ja tietojärjestelmiä koskevista ratkaisuista, jotka liittyvät käynnissä olevaan työ- ja elinkeinopalvelujen siirtämistä kuntiin koskevaan TE-palvelut 2024-hankkeeseen. Näiltä osin lainsäädännön muutokset valmistellaan erikseen ja tietojärjestelmäratkaisut täsmentyvät siirtoa koskevan valmistelun edetessä.

Olemme edellä tarkastelleet TE-digi-hankkeen lähes 100 miljoonan euron kokonaiskustannuksia. **Pro pitää julkisen talouden kannalta välttämättömänä, että järjestämisvastuun siirtyessä mahdollisesti kuntiin varmistetaan, etteivät tehdyt investoinnit valu hukkaan, vaan uutta tietojärjestelmäkokonaisuutta hyödynnetään maksimaalisesti sen toiminnallisen ja teknisen elinkaaren ajan.**

Pro kannattaa erillisen seurantatutkimuksen tekemistä uuden asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöönoton vaikutuksista.

Niko Simola
Johtaja

Sari Jokikallas
Sopimuslavastaava/asiantuntija